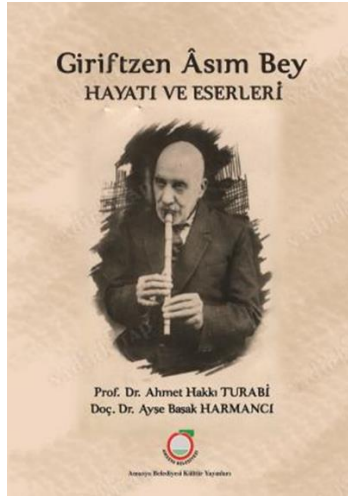

Ahmet Hakkı Turabi ve Ayşe Başak Harmancı, Giriftzen Âsım Bey Hayatı ve Eserleri, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları, 2016, 99 s.

Pınar DİLEK¹

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi :09.09.2021
Kabul Tarihi :17.11.2021
Yayın Tarihi :25.12.2021

Giriftzen Âsım Bey, hayatını sanata adayan, evlatlarını sanatla iç içe yetiştiren bir müzikşinasıdır. Türk müzikisinde önemli bir yer edinen Âsım Bey bilhassa Amasya müzikî kültürüne kattıklarıyla iz bırakmıştır. Bir ney türü olan “girift” sazının kendi döneminde en usta icrâcısı ve son virtüözlerinden olması hasebiyle tarihimizde “Giriftzen” lakabıyla tanınmıştır. İcraları ülke sınırlarını aşan, nağmeleri Paris ve Mısır’da da yankılanan bir müzisyendir.

Âsım Bey 1851 yılında dünyaya gelmiştir. İkdâm ve Vakit gazetelerinde kendisiyle röportajlar yapılmıştır. Bu görüşmeler onun hakkında birinci ağızdan bilgi edinilmesine imkan sağlamıştır. Âsım Bey’in müzikî ile irtibatı henüz çocuk çağlarına dayanmaktadır. Ayrıca dönemin meşhur müzikşinasları Zekâî Dede, Hacı Ârif Bey, Yusuf Paşa, Tanbûrî Ali Efendi, Bolahenk Nûri Bey, Santûrî Edhem Efendi gibi üstadlarla tanışma ve birlikte meşk etme fırsatı bulmuştur. Âsım Bey 1908’de İstanbul’da Harbiye Nezareti meydanında verilen ilk muazzam Türk müzikî konserine zamanın en meşhur kırk müzikşinas ve icrâcısı

¹ <https://orcid.org/0000-0001-9532-454X>, pnr.dilek@hotmail.com.

arasında giriftiyle iştirak etmiştir.

Âsım Bey, “alaturka mûsikînin öyle nağmeleri vardır ki bunları alafrangada bulmak mümkün değildir; zaten oğlum Süreyya'ya da söylemiştim, eski fasılları bırakmayın. Yalnız alaturka ile alafrangayı birbirine yaklaştırmaya çalışırsanız mûsikimizde husûle getirilecek inkılâp, pek ziyâde semere-dâr (pek çok ürün) olur” ifadesiyle mûsikî düşüncesini de ifade etmektedir. Tanbûrî Cemil Bey, Hüsâmeddin Bey, Oğlu Musa Süreyya Bey ve bir grup müzisyenle bir amacı alaturka ile alafranga mûsikîyi telif ederek yeni eserler üretmek olan bir cemiyet kurmuştur.

Girift sazının son virtüözlerinden olan Asım Bey'in 1901-1908 ve muhtemelen 1911'den vefatına kadar olmak üzere Amasya'da bulunduğu iki farklı dönem vardır. 1901-1908 yıllarında Amasya'da zorunlu ikamet (sürgün) döneminde bulunmuş olduğu ifade edilse de Amasya Âsım Bey için hayatının ikinci baharını yaşadığı yurt olmuş, bu kadim şehirle olan bağını koparmamıştır. Amasya mûsikî kültürüne güzel bir zemin hazırlamış, önemli katkılarda bulunmuş, öğrenciler yetiştirmiştir. Bugün Amasya'da Belediye Konservatuvarı olarak hizmete devam eden Mûsikî Cemiyeti'nin kuruluşuna öncülük etmiştir. Bir süre ayrı kaldığı şehre muhtemelen 1911 yılında tekrar dönmüş ve hayatını idame ettirmiştir. Amasya'daki sürgün yıllarında hazırladığı mûsikî zeminine 1916 yılında Amasya Mûsikî Cemiyeti'ni tesis etmiş ve fahri başkanlığını üstlenmiştir. 1929'da 77 yaşında vefat etmiş ve Merkez Efendi Kabristanı'na defnedilmiştir. Vefâtından sonra Lâleli ve Üsküdar'da bir sokağa adı verilmiştir.

Marmara Üniversitesi Türk Din Mûsikîsi Anabilim Dalı Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Ahmet Hakkı Turabi ve Doç. Dr. Ayşe Başak Harmancı tarafından hazırlanan bu kitapta, Giriftzen Âsım Bey'in hayatından, ailesinden, mûsikî yönünden, yetiştirdiği öğrencilerden bahsedilmiş ve besteleri yeniden notaya alınarak Türk mûsikîsi icracılarına sunulmuştur. Kitap Asım Bey'in eserlerinin listesi, eser analizi ve kaynakça kısmı ile son bulmaktadır. Bestelerinin on üçünden hazırlanan bir albüm kitaba eklenmiştir.

Kitapta bestesi Âsım Bey'e ait 36 eser yer almaktadır. Eserlerin 30 tanesi şarkı, 5 tanesi saz eseri formunda olup 1 tanesi ise İstiklal Marşı bestesidir. Âsım Bey'in İstiklal Marşı beste yarışmasına da sunduğu eseri ilk kez Prof. Dr. Erol Başara'nın makalesi ile gün yüzüne çıksa da daha geniş çevrelere ulaşması bu kitap vesilesiyle olmuştur. Eserlerindeki melodik yapıda Balkan esintileri göze çarpmaktadır. Sözlü eserlerinden beş tanesi dışında söz yazarı belli olan eser yoktur. Kaynaklarda diğer eserlerin güfteleri ile ilgili bir bulguya rastlanmadığından güftelerin Âsım Bey'e ait olabileceği düşünülmektedir. Kitapta Âsım Bey'in Uşşak makamındaki “Cânâ rakibi handan edersin” şarkı bestesi hakkında şu hikâyecik aktarılmaktadır: 1934 yılında eşi ile birlikte Amasya'yı ziyaret eden Mustafa Kemal Atatürk katıldıkları konserde kendisinin çok sevdiği “Cânâ rakibi handan edersin” eserinin bestekârı Âsım Bey'i koro şefi olarak sahnede görmüştür. Bunun üzerine adı geçen eseri Âsım Bey'e birkaç defa okutmuş ve kendisi de eşlik etmiştir.

Kitap içerisinde Âsım Bey'in, ailesinin, öğrencilerinin ve sazlarının resimlerine yer verilmiş olması çalışmaya görsel anlamda zenginlik katmasının yanı sıra okuyucuya da bu şahsiyetleri ve sazları tanıma fırsatı vermiştir. Kitabın görsel ve sesli materyaller ile desteklenmiş olması gelecek nesillere kaynaklık etmesi bakımından önemlidir. Hem eserlerin tekrardan notaya alınarak temize geçirilmiş olması hem de gönüllerde yer etmiş nağmelerin seslendirilerek müsikî âşıklarına sunulması eserlerin kalıcılığını arttırmıştır. Çalışma Âsım Bey'in hayatı ve eserlerine ışık tutması bakımından genelde Türk müsikîsi özelde Amasya kültür ve sanat tarihi açısından biyografik bir değer taşıdığı gibi derleme çalışmaları noktasında son derece önemli bir ilmî faaliyettir.

EKLER:

Eserin İlk Dizesi	Söz Yazarı	Makamı	Formu	Usûlü
Acırım âşık olup da yanana	-	Mâhur	Şarkı	Aksak
Açtı firkat yâreler dilde peri	-	Nihâvend	Şarkı	Türk Aksağı
Âhımı dinlese aya erişir	-	Muhayyerkürdi	Şarkı	Aksak
Aldandı gönül aşkı vefâ âlemi sandı	-	Hicaz	Şarkı	Aksak
Aşkın oduna pervâne gönlüm	-	Uşşak	Şarkı	Aksak
Bak ne müşkül derde saldın başımı	-	Uşşak	Şarkı	Devrihindi
Beyhüde değil nâle vü âhım	Mekkî Bey	Hicazkâr	Şarkı	Aksak
Bir levendâne kesim aşub-i can	-	Ferahnâk	Şarkı	Aksak
Cânâ rakîbi handân edersin	-	Uşşak	Şarkı	Curcuna
Cüdâ düştü gözümünden gülizârın	-	Rast	Şarkı	Aksak
Cüst u câ eyler gönül	-	Hicaz	Şarkı	Ağıraksak
Çaldırıp çalgıyı rakkâseleri oynatalım	İsmail Safâ Bey	Uşşak	Şarkı	Aksak
Çemenzâre varıp nasb-ı hiyâm et	-	Rast	Şarkı	Curcuna
Derd-i aşkın vâsıl olmuşum	-	Hicaz	Şarkı	Aksak
Dil bülbülü sad zâr-ı gülistân-ı cemâlin	-	Hüzzam	Şarkı	Aksak
Dil verelden ey yüzü mâhum sana	-	Hüseyinî	Şarkı	Aksak
Gördüm beğendim ol nazlı yâri	-	Uşşak	Şarkı	Aksak
Görelî gül yüzünü ah a cânım	-	Hicaz	Şarkı	Aksak
Güzelim gözlüğünü çeşmine tak	-	Hicaz	Şarkı	Aksak
Hâb-gâh-ı yâre girdim	Mustafa Reşit Bey	Rast	Şarkı	Müsemmen
Hayli demdir görmedim cânânımı	-	Sûznâk	Şarkı	Ağıraksak
Her zahm-ı ciğer-sûze devâkar aranılmaz	-	Hicaz	Şarkı	Aksak
Kimse bilmez hâlimi canım yanar	-	Hüseyinî	Şarkı	Aksak
Sahralara verdikçe safâ	-	Hicaz	Şarkı	Sofyan
Sâkî yetiş imdâda gel	-	Hüzzam	Şarkı	Devrihindi
Ser-tâ-kadem ey pembe ten	Mekkî Bey	Rast	Şarkı	Aksak
Sevdiceğim kare kaşın kemandır	-	Muhayyersünbüle	Şarkı	Aksak
Şimdi oldum âleme ibret-nümâ	-	Hüseyinî	Şarkı	Düyek
Zahm-ı aşkın yoktur aslâ çâresi	-	Hicaz	Şarkı	Ağır Düyek
Peşrev	-	Hüseyinî	Sazeseri	Devrikebir
Peşrev	-	Hüzzam	Sazeseri	Devrikebir
Peşrev	-	Rast	Sazeseri	Devrikebir
Peşrev	-	Sabâ	Sazeseri	Devrikebir
Sazsemâisi	-	Hüzzam	Sazeseri	Aksaksemâi
Sazsemâisi	-	Rast	Sazeseri	Aksaksemâi
İstiklal Marşı	Mehmed Âkif Ersoy		Marş	Sofyan

ALBÜM BİLGİLERİ

1. Hicaz Peşrev. (Âsım Bey'in "Zahm-ı aşkın yoktur aslâ çâresi" adlı eserinin A. Başak Harmancı tarafından düzenlenmesiyle meydana getirilmiştir.)
2. Hicaz Şarkı, "Cüst u cû eyler gönül".
3. Hicaz Şarkı, "Aldandı gönül aşkı vefâ âlemi sandı".
4. Hicaz Şarkı, "Her zahmı ciğer-sûza".
5. Hicaz Şarkı, "Güzelim gözlüğünü çeşmine tak".
6. Hüseyinî Şarkı, "Kimse bilmez hâlimi".
7. Uşşak Şarkı, "Cânâ rakîbi handân edersin".
8. Rast Keman Taksimi, Özgür Koban.
9. Rast Şarkı, "Hâb-gâh-i yâre girdim", Güfte: Mustafa Reşid Bey
10. Rast Şarkı, "Ser tâ kadem ey pembe ten", Güfte: Mekkî Bey
11. Rast Şarkı, "Cüdâ düştü gözümden".
12. Mâhur Şarkı, "Acırım âşık olup da yanana".
13. Nihâvend Şarkı, "Açtı firkat yâreler".

HÂNEDELER

Ayşe Başak Harmancı
Seda Saltan
Ahmet Hakkı Turabi
Muhammed Recai Çiftçi
Tahir Çağman
Murat Gülaçtı

SÂZENDELER

Keman: Özgür Koban
Ud: Ayşe Başak Harmancı
Klarnet: Suat Diril
Ritm: Fahrettin Yarkın
Kontrbas: Alihan İnanlı

Kayıt-Mix-Mastering: İlhan Harmancı

Stüdyo: HN Yapım Stüdyoları

Kaynaklar

Turabi, Ahmet Hakkı ve Harmancı, Ayşe Başak, *Giriftzen Âsım Bey Hayatı ve Eserleri*, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları, 2016.